

N. IORGA

✦ OASPEȚI RUȘI ÎN MOLDOVA ✦
și OASPEȚI MOLDOVENI ÎN MOSCOVIA

— CÎTEVA NOTE —

(Din „Neamul Românesc”, anul XIII, No. 67.)

IAȘI

—
1918

N. IORGA

✚ OASPEȚI RUȘI ÎN MOLDOVA ✚
și OASPEȚI MOLDOVENI ÎN MOSCOVIA

— CÎTEVA NOTE —

(Din „Neamul Românesc“, anul XIII, No. 67.)

I A Ș I

—
1918

Moldova a fost odată adăpostul multor oameni din Rusia, pe cari nu i-au dat niciodată dușmanilor lor.

Au uitat o și alții, și am uitat-o și noi.

Răsfoind prin mai vechi expuneri ale istoriei rusești, găsesc două cazuri care nu sînt cunoscute și care poate au interes.

La 1386 Vasile, fiul, născut la 1-iu Ianuar 1372, al Marelui-Cneaz de Moscova, supus al Tatarilor, Dimitrie Donșcoi, — acela chiar care a cîștigat mult lăudata bătălie de la Culicovo, la 1380, contra Hanului Mamai, — se afla ca ostatec la Hordă. Profitînd de lupte interne ale Tatarilor, el scăpă de acolo și se adăpostă, dincolo de pustiuri, „în Moldova, unde stătu o bucată de vreme lîngă principele sau Voevodul Petru, fără a se face cunoscut cine este“. De la Curtea din Suceava se duse viitorul stăpîn al Moscovei la „Nemți“ și de aici îl luă la sine Vitold, cneazul litvân, care l recunoscuse, și-l alese ca soț al fiicei sale, — Anastasia, după Długosz.

În Ianuar 1387 el, Vasile, era lîngă părintele său¹. La 15 August 1389 îl lua moștenirea².

1 Wagner, în *Allgemeine Geschichte* (Brünn 1789), LXXI, pp. 303-5. 2 Filipovschi (titlul mai departe), II, p. 105.

Al doilea fugar e Mihail, fiul lui Sigismund, cneazul litvan omorât de boierii lui. Moștenitorul fusese despoiat de posesiunile părintești de către regele Poloniei, Casimir, care, înainte de a lua Coroana, fusese însuși administrator cu titlu princiar al acestei Lituanii care era pe atunci vecina Moldovei urmașilor lui Alexandru-cel-Bun.

Fu silit astfel să fugă în țara Mazurilor, în Samogiția Ordinului Teutonic, unde l căutară prin păduri pentru a-l prinde și a-l ucide. Rănit, se ascunde în bălțile acestei țeri sălbatece, și aici îl gășesc cînil trîmeși pe urma lui. Cavalerii îl lecuiesc și-l lasă a trece ia'ăși, ba chiar cu un ajutor bănesc, în Mazovia.

De aici merge în Silesia, unde află o nouă dușmănie, a sub-camerariului de Cracovia. Gonit și de aici, el se adăpostii în Moldova.

Domnul acestei țeri era atunci Petru Vodă, care-și zicea fiul lui Alexandru-cel-Bun. El îl primi bucuros, cum ce'alt Petru primise pe moștenitorul Moscovei, Vasile. Cînd regele Poloniei îl reclamă, odată cu cererea omagiului pentru Moldova în 1448, Petru, care nu voia nici el să vie la Camenița, temîndu-se să nu fie închis, răspunse prin boierii Mihail și Neagoe că „pe ducele Mihail nu

poate de loc nici nu vrea să-l înfățișeze regelul Casimir, căci ar cădea în mare necinste dacă ar da regelui pe un prinț nevinovat și cerînd mila și dreptatea regelui, care a venit la el cu încredere, ca la un prieten“, de și e gata să nu-l mai țle pentru a evita supărarea; el stăruia deci să-i facă pace cu acesta, neputîndu-l apăra contra unui așa de puternic vecin. Și nobili poloni interveniră pentru dînsul. Dar Casimir, care nu așteptă omagiul Moldoveanului, pe care l luară castelanul Cracoviei, Palatinul de Lemberg, Cancelariul polon și încă un trimes, — el însuși mergînd la dieta litvană,—nu voi să l ierte, și nenorocitul se adăposti atunci la Tatari, cari, de și se oferiseră contra Moldovei, îl ajutară să înceopă, la 1449 încă, un războiu pentru dreptul său.

Nici acum norocul nu-i zimbi. Iși pierdu cuceririle de o clipă. În zădar stăruiră din nou pentru dînsul Polonii, în frunte cu însuși cardinalul-episcop de Cracovia, amenințînd pe Casimir cu pedeapsa lui Dumnezeu care atinsese, pentru aceeași vină, pe fratele său Vladislav, mort în lupta de la Varna. Mihail trebui să fugă la Moscoviți, unde muri otrăvit, fără un preot la căpătăiu (1452). Numai în mormînt află el li-

niște în țara sa¹. Aproape în același moment murise și cellalt duce litvan Svidrigailo, fostul aliat al lui Alexandru-cel-Bun.

Și poate că n'au fost fără sprijin nici alții din acești Ruși și Lituanieni prizoniți de soartă. La Chiev, supus Marelu-Cneaz al Lituaniei, fusese pus încă în veacul al XIV-lea un Olelko, de sînge litvan, care, creștinește, își zicea Alexandru. Ii urmă fiul său Simion, căruia letopisețul Moldovei îi zice Țar. Căci Ștefan-cel Mare luase pe sora lui, Evdochia, urita Lituaniană al cărei palid chip slab se vedea pe pereții bisericii Sfîntului Nicolae din Iași.

La 1471, asupra Paștilor, Simion moare. În clipa din urmă el recomandă regelui Poloniei, căruia-i lăsa calul și arcul, cu care s'încetase pe Tatari, pe soția sa, pe flica sa, nepoata Evdochiei, pe fiul său Vasile. Fratele, Mihail, moștenise pe ruda lui, Narimund, și era locuitor al Cneazului moscovit la Novgorod. Casimir îi înlătură pe toți și puse, în locul acestor prinți, pe un simplu Voevod, Martin Gastold².

1 După Dlugosz (II, pp. 29, 34-5, 43-4, 48-9, 70-1, 84-5) și Kojalowicz, și la Wagner, *l. c.*, XLVI, pp. 178-9.

2 După Dlugosz (II, p. 462) și Kojalowicz, la Wagner, *l. c.*, XLVI, pp. 180-1.

*Ce s'a făcut cu neamul lui Simion?
Poate că Moldova lui Ștefan n'a rămas
nesimțitoare la suferințele unor așa de
aproplate rude ale Domnului ei.*

*Se știe că Elena, fiica lui Ștefan-cel-
Mare, a luat pe Ivan, fiul cneazului
moscovit Ivan al III-lea sau al IV-lea.*

*Culeg dintr-o carte rusească de la
1807 „Scurtă descriere istorică și cro-
nologică a vieții și domniei Marilor-
Creji rusești, Țari, Impărați și a prea-
luminatelor lor soții și copii”, a lui Ef.
Filipovschi, III, p. 127, aceste știri pre-
cise din izvoare rusești contemporane.*

*Ivan s'a născut la 15 Februar 1458
și era deci de 25 de ani când, la 12
Ianuar 1483, a luat pe Elena, din care
autorul nostru face o „cneghină Vol-
conschi” (!). Includerea ei prin intrigile
Sofiei Paleologa, maștiha lui Ivan, are
loc la 10 Octombrie 1484, când avea
acum copilășul Dimitrie. La 7 Mart
1490 Ivan moare, dar la 4 Februar 1498
Dimitrie e încoronat solemn — cel din-
tăiu cas de astfel de asociare la tron,
ca în Moldova, — de Mtitropolitul Si-
mion, în calitate de „cneaz de Vladimir,
Moscova și toată Rusia”. Titlurile i se
ieau însă la 11 April 1502. Elena moare
încă la 18 Ianuar 1505, puține luni după*

tatăl ei, iar Dimitrie merse să întâlnească pe tatăl său, în mormîntul de la Soborul Arhanghelelor, la 14 Februar 1509, abia patru ani mai tîrziu, încă foarte tînăr.

În momentul căsătoriei lui Ivan, născut din Maria lui Boris de la Tver, Sofia avea trei fii: Vasile, Gheorghe și Dimitrie. O fiică a ei, Elena, luă la 1495 pe viitorul rege polon Alexandru. Sofia n a avut mai puțin de doisprezece copii.

Prețul 50 bani

www.dacoromanica.ro

